

Гоцелюк А.Ю., здобувач
Миколаївський національний аграрний університет

СІЛЬСЬКА ЗАЙНЯТІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Перехід до ринкових відносин поставив перед регіонами України проблему вибору необхідних напрямів та інструментів забезпечення стійкого розвитку зайнятості як об'єктивної необхідності сталого розвитку сільських територій. Однією з найгостріших економічних проблем сьогодення є проблема зайнятості сільського населення. Це обумовлено, насамперед, недостатнім рівнем економічної стабільності значної частини сільськогосподарських підприємств і переробної промисловості, що є причиною масових звільнень їх працівників. За ринкової економіки проблеми підвищення зайнятості та створення валового національного продукту мають важливий соціальний характер. Саме виробництво являється основним і єдиним джерелом формування доходу громадян, який в свою чергу визначає їх рівень і спосіб життя та забезпечує потреби у їх самореалізації через суспільно корисну працю. Саме тому проблема зайнятості, особливо останнім часом, стала предметом підвищеного інтересу вчених і практиків України.

Зайнятість у сільському господарстві була, є і буде способом життя українського селянина. Проте нині сільське безробіття стало гіркою реальністю і актуальною соціально-економічною проблемою для нашої країни. Здобуття Україною незалежності відкрило нові перспективи економічного та соціального розвитку. Проте глибока економічна криза 90-х років і соціальні втрати, якими супроводжувалося реформування аграрної сфери, спричинили такі негативні явища, як низький рівень зайнятості сільських жителів, наростання депопуляції населення, занепад соціальної інфраструктури села, прискорення обезлюднення і вимирання сільських територій [1].

Нині, в сільській місцевості значно знизився рівень життя та доходів населення, (в сільському господарстві оплата праці є найнижчою серед галузей економіки), зросла чисельність осіб, що живуть за межею бідності, поглиблюється розрив між багатими і бідними, зникає, так остаточно і не сформувавшись так званий «середній клас», який би мав слугувати основою розвитку цивілізованого суспільства.

Як показують дослідження, занепад сільської соціальної інфраструктури, відсутність робочих місць, елементарних культурно-побутових умов життя селян, низький розвиток сільських територій, недостатні умови для розвитку підприємництва на селі, сприяють відтоку сільського населення, особливо молоді, до міст і за кордон заради більш престижних заробітків та в пошуках кращої долі. Обмеженість виробничої сфери села сільським господарством, низький розвиток різних видів несільськогосподарської діяльності призводять до неможливості працевлаштування осіб, вивільнюваних із сільського

господарства, без зміни місця проживання, сприяють обезлюдненню сільських територій.

Ці та інші умови призводять до деградації сільського населення, зростання злочинності, поширення пияцтва та наркоманії, руйнування сімей, збільшення чисельності самогубств і в кінцевому підсумку, до зменшення чисельності мешканців села [3].

Актуальною на сьогодні є соціальна сторона проблеми сільської зайнятості. Адже відсутність суб'єктів господарювання та робочих місць – це тільки половина проблеми. Друга половина полягає у занепаді українського села, а отже відсутності умов пристойного життя селян. Якщо навіть уявити, що робочі місця в сільській місцевості з'являться, то навряд чи вони приваблюватимуть мешканців села. Незадовільним є забезпечення сільських населених пунктів побутовим, медичним обслуговуванням, послугами зв'язку, радіо. Значна частина показників, що характеризують рівень забезпечення послуг на селі, постійно знижується. Таке становище зумовлене, не тільки зменшенням суб'єктів соціальної інфраструктури, але й відсутністю будь-яких інших суб'єктів господарювання на селі.

Іншими словами, найгірша ситуація у цьому відношенні у малих селах, що неминуче призводить до їх деградації та повного занепаду. Адже відсутність суб'єктів господарювання не дає можливості сільським радам поповнювати місцеві бюджети та розвивати соціальну інфраструктуру у сільській місцевості, відповідно і зменшується кількість робочих місць для селян, створюється напруга на сільському ринку праці.

Відповідно до законодавства України витрати сільськогосподарських підприємств на будівництво об'єктів соціальної інфраструктури повинні компенсуватися за рахунок державного бюджету. В результаті аграрної реформи усі суб'єкти сільської соціальної інфраструктури, що були у складі аграрних підприємств передані на баланс сільських рад. Проте, через відсутність фінансування із місцевих бюджетів, такі суб'єкти поступово згортають свою діяльність, або здебільшого перепрофілюються на інші види комерційної діяльності. Ось чому актуальною є необхідність здійснення кардинальної територіальної реформи у сільській місцевості. Сільська рада фактично є недієвим органом, який намагається перекладати виконання своїх функцій на органи вищого порядку та вимагати надання дотацій із державного та місцевих бюджетів, що не можна вважати нормальним [2].

Держава постійно приділяє увагу питанням розвитку села. Проте, аналіз стану розвитку сільських територій вказує на відсутність системних заходів і практичних дій, підпорядкованих поточним і стратегічним інтересам та проблемам конкретного сільського населеного пункту, виробничо-господарської структури, кожного мешканця села. Сьогодні, не лише виробництво сільськогосподарської продукції повинно бути фундаментом розвитку сільських територій, а й піклування, в першу чергу, про селянина, його потреби, бажання, створення умов для нормальної життєдіяльності селян.

Отже, для поліпшення ситуації на ринку праці в сільській місцевості як Миколаївської області, так і України в цілому, необхідно проводити активну державну політику зайнятості і соціальної захищеності населення. Це передбачає, у першу чергу, забезпечення максимального сприяння розвитку малого підприємництва і самостійної зайнятості селян. Необхідно відчутно активізувати ділову активність на місцях може організаційно-посередницька робота органів місцевої влади у сприянні розвитку малого підприємництва. Насамперед, це надання інформаційних та маркетингових послуг, допомога у розробці бізнес-планів, пов'язаних з пошуком інвесторів; аналіз діяльності суб'єктів підприємництва та соціально-економічного стану території; надання приміщень та територій (зокрема, на умовах оренди) для розміщення сервісних центрів побутового обслуговування населення, виробництв з переробки сільськогосподарської продукції; полегшення доступу до інформації щодо існуючих ринків збуту, технологій, інновацій, управлінських рішень, законодавчих та нормативних матеріалів тощо. Тобто, потрібен конструктивний діалог між органами державної влади та сектором малого підприємництва. Провідна роль в ньому має належати державі, яка повинна оптимізувати нормативно-правове, інформаційне, фінансове, матеріально-технічне та кадрове забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Галузева програма соціально-економічного розвитку сільських територіальних громад : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://ligazakon.ua>.
2. Кваснікова Г.С. Доходи населення та економічний стан держави / Г.С. Кваснікова // Економіка АПК – 2010. – №1 – С. 116-121.
3. Соціально-економічне становище сільських населених пунктів України. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2010. – 207 с.